

Zo'n publicatie zal er wel nooit komen. De inmiddels in druk uitgegeven *Acta* van Vaticanum II leveren voor zo'n uitgave geen enkele informatie. En voor het archiefonderzoek dat dus voor zo'n project noodzakelijk is, zal de leiding van het *Archivio Segreto Vaticano* zijn collecties vooralsnog niet openstellen, als wij daar al zouden moeten zoeken. Het archief van het toenmalige Secretariaat voor de bevordering van de Eenheid der Christenen zou namelijk eerder als potentiële vindplaats in aanmerking komen. Dit archief is echter niet toegankelijk. Meer soelaas biedt wellicht een systematisch onderzoek naar de betrokkenheid van de afzonderlijke waarnemers bij Vaticanum II, gebaseerd op hun eigen conciliearchief of het archief van het kerkgenootschap of de gemeenschap van kerken die zij vertegenwoordigden.

Dit artikel, gewijd aan het waarnemerschap van prof.dr. L.J. van Holk is een eerste poging daartoe.⁴ Alvorens onze aandacht op hem te richten, volgt echter eerst een nadere plaatsbepaling van het waarnemerschap op Vaticanum II meer in het algemeen.

2. Het waarnemerschap op Vaticanum II

Al zeer snel na de aankondiging van het concilie op 25 januari 1959 werd zowel binnen als buiten de katholieke kerk gespeculeerd over de mogelijkheid dat ook vertegenwoordigers van andere kerken op enigerlei wijze aan deze kerkvergadering zouden deelnemen. Zo poneerde de katholieke theoloog-journalist C.F. Pauwels o.p. in april 1959 in een Nederlandse krant, dat de aanwezigheid van 'de niet-katholieke christenen' op het komende concilie zeer gewenst was. 'Niet alleen maar omdat men het probleem van de eenheid van de christenheid toch moeilijk zonder hen bespreken kan. Maar zelfs wanneer het concilie uitdrukkelijk door de paus werd uitgeschreven met dit probleem als voornaamste agenda-punt, dan zouden er vanzelf toch andere vraagstukken besproken moeten worden, die oecumenisch van grote betekenis zijn'. Deelname van andere christenen aan deze besprekingen zou ongetwijfeld een nieuw en waardevol licht op deze vraagstukken werpen.⁵

4. Voor dit onderzoek kon gebruik worden gemaakt van het eigen conciliearchief van L.J. van Holk. Tot eind 1989 berustte dat ten huize van zijn weduwe mevr. H. van Holk-Meijer in De Bilt. Sindsdien bevindt het zich in de Universiteitsbibliotheek van de Rijksuniversiteit te Leiden. Stukken uit dit archief worden aangeduid met: AvH. Voorts konden copieën verkregen worden uit het IARF-archief in Frankfurt. Geput is tenslotte ook uit het conciliearchief van Fr. Thijssen, dat zich in het Ariënskonvikt te Utrecht bevindt. Stukken uit dit archief worden aangeduid met: ATh.

5. C.F. Pauwels, 'Christenheid en Concilie; de plaats van niet-katholieken in de beraadslagingen', in: *De Volkskrant*, 25 april 1959.